

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งในการดำรงอยู่ของชาติ เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิต (เจตนา นาควัชร 2521:17) การดำเนินชีวิตของคนในแต่ละสังคมหรือแต่ละกลุ่มนั้น จะสืบทอดจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง วัฒนธรรมคือสิ่งที่ตั้งงามที่สังคมนั้น ๆ ยอมรับ เป็นแบบฉบับ เป็นกระจกเงาส่องความเป็นมาของชาติ ชาติที่จะเจริญโดยสมบูรณ์ จะมีชีวิตที่เจริญด้วยวัฒนธรรมทั้งในวัตถุและจิตใจ ชาติหรือสังคมปราศจากวัฒนธรรม สังคมนั้นจะคลอนแคลน (วรรณี ทิวกุล 2524:1) แต่ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกติดต่อกันได้สะดวกขึ้น เพราะความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี ดังนั้น เมื่อคนต่างชาติต่างศาสนาได้มีโอกาสคบหาสมาคมกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน เป็นเหตุให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันโดยปริยาย วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ มีการแทรกซึม เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการอบรมสั่งสอนและเอาอย่างกัน ทำให้การประพฤติปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังที่ ศรีสุตา เอื้อนครินทร์ (2520:4) กล่าวว่า ปัจจุบันปรากฏว่าเด็กไทยส่วนใหญ่ต่างมากันละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเคยประพฤติปฏิบัติกันมาเสียเป็นส่วนใหญ่ เกิดความเข้าใจผิดคิดว่า สิ่งทีคนในสังคมของคนเคยปฏิบัติเป็นสิ่งที่ล้าสมัยแสดงถึงความไม่เจริญ จึงเป็นหน้าที่ของบิดา มารดา ครูอาจารย์ จะเป็นผู้ที่ต้องมีภาระในการสร้างและปรับพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยให้แก่เด็ก

ในการสร้างเสริมเจตคติให้เกิดขึ้นกับเด็กนั้นขึ้นอยู่กับ การวางรากฐานข้างต้นให้กับเด็ก โดยมีการอบรมเลี้ยงดู การได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและการเลียนแบบอันเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออก เพื่อตอบสนองสิ่งนั้น ในรูปของการแสดงความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจ หรือคัดค้าน (ไพศาล หวังพานิช 2526:152) ดังนั้น ในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ จึงควรจัดประสบการณ์ที่น่าพึงใจให้กับเด็กชั้นประถมปีที่ 1 ซึ่งอาจฝังรอยประทับใจให้กับเด็กตลอดไปได้ ดังที่ สัจด์ อุทธรานันท์

(2525:71) กล่าวว่า ในขณะที่เด็กมีอายุประมาณ 6 ปี และยังไม่ได้ก้าวไปสู่สังคมภายนอก เด็กจะยังไม่เกิดความรู้สึก หรือเกิดเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมากนัก แต่ครั้นพอในตอนปลายของช่วงอายุเด็กในวัยนี้ เด็กจะได้เรียนรู้เจตคติต่าง ๆ ที่มีต่อสังคมเป็นอันมาก เมื่อเด็กได้เกิดการเรียนรู้และมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะอย่างใดแล้ว ความรู้สึกและเจตคติเช่นนี้ก็จะติดตัวเขาต่อไป โดยที่เขาจะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเจตคติโดยง่าย นอกเสียจากว่าเขาจะประสบปัญหา หรือไม่ได้รับการยอมรับในสังคม เมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่แล้วเท่านั้น เขาจึงจะยอมเปลี่ยนแปลงเจตคติและความเชื่อของเขา

เด็กชั้นประถมปีที่ 1 เป็นวัยที่เริ่มเข้าสู่โรงเรียน จัดอยู่ในวัยเด็กตอนกลาง (middle childhood) วัยนี้เริ่มจากพ้นน่านมหัทและสิ้นสุดลงตรงที่พ้นแท้นั้น วัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการสำคัญมาก และมีความพร้อมมากขึ้น เด็กวัยนี้จะเริ่มออกจากบ้านสู่สังคมภายนอก (emerging from home) เริ่มสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวกว้างขวางขึ้น และเด็กจะเริ่มปรับตัวให้เข้ากับสังคมนอกบ้าน (สมพร สุทัศน์ 2525:33) เด็กเริ่มเรียนรู้และใช้เหตุผลมากขึ้น จึงควรปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยตั้งแต่เด็ก ดังที่ วิบูลย์ สีสวรรณ (2521:1) ให้เหตุผลว่า เพราะเด็กขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้อย่างจริงจัง หรือขาดความสนใจเท่าที่ควร จึงไม่เข้าใจและรู้ซึ่งดังคุณค่า ทำให้ขาดความรู้สึกชื่นชมในมรดกทางวัฒนธรรม

วัยนี้นับว่า มีความสำคัญต่อการเรียนของเด็กมาก เพราะถ้าเด็กสามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนและโรงเรียนได้แล้ว เด็กก็จะรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จ เป็นการวางรากฐานทางเจตคติที่ดีที่มีต่อโรงเรียน และการเรียนให้แก่เด็ก และจะเป็นผลต่อการสร้างบุคลิกภาพของเด็กด้วย วัยนี้ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด (สมประสงค์ ปิ่นจินดา 2519:117) ครูจึงต้องมีวิธีการที่จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการให้กับเด็กในทุก ๆ ด้าน ฮาวิงเฮิส (Havinghurst อ้างถึงใน สมพร สุทัศน์ 2525:42) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัย 6-12 ขวบ ไว้ดังนี้

1. กล้ามเนื้อเจริญเติบโตพอที่จะเล่นเกมง่าย ๆ ได้
2. สร้างเจตคติต่อตนเองในฐานะที่เป็นคน ๆ หนึ่ง
3. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันได้
4. รู้จักบทบาทของสังคมที่เหมาะสมของเพศหญิงเพศชาย
5. พัฒนาความคิดรวบยอดที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
6. พัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน เขียนและคิดเลข
7. พัฒนาเกี่ยวกับจริยธรรมและค่านิยม
8. พัฒนาเจตคติต่อกลุ่มชน และต่อสถาบันต่าง ๆ
9. สามารถช่วยเหลือตนเองได้

นอกจากนี้ เด็กวัยนี้ยังมีความสนใจอยู่ในระยะสั้น ๆ สนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ความอยากรู้อยากเห็นมีมากกว่าวัยที่ผ่านมา เป็นวัยที่ชอบซักถามมากที่สุด ความสนใจกว้างขวางมาก สนใจในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ สีสรรค์สะดุดตา สนใจสัตว์เลี้ยง ภาพระบายสี การเล่นที่ใช้กำลังแขนขา เมื่ออ่านหนังสือได้ก็สนใจ อ่านนิทานเรื่องนางฟ้า เพลง โคลง นิทาน ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยนี้จะเกิดจากการสัมผัสสัมผัส ต้อง มีความสนใจในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ อยากรู้อยากเห็นซึ่งความรู้สึกรักใคร่และความสังเกตของตนเอง และมองเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งของได้ (สมประสงค์ ปิ่นจินดา 2519:120) ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กวัยนี้ จึงควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ตลอดจนสร้างเสริมพัฒนาการต่าง ๆ ให้กับเด็ก

ในการพัฒนาหรือสร้างเสริมความเจริญเติบโตของเด็กไทยนั้น เรามักจะมีวิธีการของสากลมาพัฒนาเด็กเป็นส่วนใหญ่ ยังขาดวิธีการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ตัวอย่างเช่น การเล่นของเด็กไทยสมัยปัจจุบัน มักจะเป็นการเล่นที่สิ้นเปลืองเงินทอง และผลิิตมาจากต่างประเทศ ดังที่ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (2524:63) กล่าวว่า เด็กหญิงเล่นตุ๊กตากระดาษ

คัดเสื้อผ้า ซึ่งมีขายเป็นของเล่นจากต่างประเทศ เด็กผู้ชายเล่นปืน เล่นรถ เล่นจรวด และเครื่องเล่นต่าง ๆ ซึ่งมีขายมากมายเหลือที่จะเลือก การเล่นของเด็กไทยสมัยข้าพเจ้าเคยเล่น เมื่อ 20-30 ปี มาแล้วค่อย ๆ เลื่อนหายไปทีละน้อย จนบัดนี้เกือบจะสูญหมดแล้ว ที่ควรจะทำถึงได้แก่ กาฬกัณฑ์ เข่ง กังกอย ชักคะเย่อ ฯลฯ ที่กล่าวมานี้เป็นการเล่นที่เล่นกันกว้างขวาง ไม่ว่าคนจนหรือคนมี

ส่วนพระยาอนุমানราชชน (2510:127) กล่าวถึงการละเล่นของไทยในสมัยท่านไว้ในหนังสือว่า "การละเล่นของเด็กสมัยนั้นยังไม่มีของเล่นแพง ๆ เช่น ปืน รถยนต์ ลูกหนัง เช่นในปัจจุบันนี้การเล่นตุ๊กต้าม้าง เช่น ตุ๊กตาล้มลุก ตุ๊กตาเจ้าพราหมณ์ นอกจากนี้ ยังมีม้าก้านกล้วย ตะกร้อสานด้วยทางมะพร้าว สำหรับโยนเตะเล่น หรือตุ๊กตาราวควาย บันด้วยดินเหนียว..."

นอกจากนี้ เครื่องเล่นหรือของเล่นในปัจจุบันยังให้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า และบางอย่างทำให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้ ดังที่ อ่ำไพ สุจริตกุล (2524:ค่านำ) ได้กล่าวว่า เครื่องเล่นของเด็กไทยนั้น จะหาซื้อมาเพิ่มหรือพัฒนาการเรียนรู้ และความเจริญอกงามทางสติปัญญา ความคิดและจิตใจของเด็กบ้าง จะเห็นว่าส่วนใหญ่ให้ประโยชน์ หรือคุณค่าไม่เพียงพอเท่าที่ควร ข้างล่างอย่างยังเกิดอันตรายไม่ปลอดภัยแก่เด็กด้วย เช่น ปืนที่มีลูกกระสุนพลาสติก อาจยิงเข้าตา ปากหรือคอได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนาเด็กในการเล่นปัจจุบัน เป็นไปอย่างสาหัส ไม่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทย เพราะการเล่นของเด็กไทยตามวิถีวัฒนธรรมไทยนั้น มักเป็นการเล่นที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย ราคาถูก เช่น ก้านกล้วย เมล็ดผลไม้ และการเล่นบางอย่าง มีบทร้องเพลงประกอบ ทำให้เด็กสนุกสนานไปกับจังหวะ เสียงสัมผัส คล้องจอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กไปพร้อมกับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ นับว่ามีคุณค่าทางด้านภาษาเป็นอย่างยิ่ง (ผะอบ โปษะกฤษณะ 2526:149)

อนึ่ง ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น ได้จัดหมวดประสบการณ์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ไว้ 4 กลุ่ม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มหนึ่งในมวลประสบการณ์ทั้ง 4 ที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้ถึงปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาของสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี จุดประสงค์ทั่วไปของการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ยังมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2521:159) หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีจุดหมายที่จะให้ผู้เรียนรู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนรู้จักคุณค่าในความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในผืนแผ่นดินไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2521:3)

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (อุทิศ นาคสวัสดิ์ 2522:2) กล่าวว่า การที่คนไทยจะรักและนิยมชาติไทยได้นั้น เขาจำเป็นจะต้องภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย ต้องภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันเป็นแบบฉบับของไทย ต้องสนใจในการที่จะได้เรียนรู้สิ่งไทย ๆ ทั้งหลายที่บรรพบุรุษได้สร้างสมกันมา

ดังนั้น ในการจัดประสบการณ์ กิจกรรมหรือการสร้างความสำเร็จเติบโตด้านต่าง ๆ ของเด็กไทย จึงควรมีวิธีการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย โดยนำศิลปวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอน ทั้งในระดับเด็กก่อนวัยเรียนและวัยประถมศึกษา ตัวอย่างเช่น เพลงกล่อมเด็ก และเพลงไทย นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพยนตร์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง และหุ่น อันเป็นการปลูกฝังเจตคติและปฏิบัติตามแบบไทยมากขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาทางด้านสื่อศิลปวัฒนธรรมไทยพบว่า สื่อศิลปวัฒนธรรมไทยมีลักษณะและความเหมาะสมเป็นอันมากในการที่จะนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอน ผู้วิจัยจึง

ใคร่จะทดลองนำศิลปวัฒนธรรมไทยดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ในปัจจุบันได้มีการค้นคว้าที่จะแสวงหาวิธีการและระบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย และต้องการให้เด็กได้มีความภูมิใจในคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีความสำคัญในความเป็นไทยมากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมของชาติ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี (2524:๑๑) ที่ต้องการส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมไทย

การทดลองสอนหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ชุมชนชนนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า จะสามารถช่วยให้เด็กมีเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยดีขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านเนื้อหาการเรียน เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการสร้างเสริมความรู้สึกชื่นชม อันเนื่องมาจากศิลปวัฒนธรรมไทย มีลักษณะและความเหมาะสมที่ใช้เป็นสื่อการสอนสำหรับชั้นเรียน เป็นอย่างมาก พร้อมทั้งการละเล่นของเด็กสมัยก่อน ยังเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง มีคุณประโยชน์แก่ร่างกายของเด็กและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเล่นของเด็กเล็กหรือเด็กโต ล้วนแต่เป็นการพัฒนาร่างกายและจิตใจของเด็กทั้งสิ้น เมื่อเด็ก ๆ ได้ร่วมวงเล่นทั้งประมุขกัน เป็นหมู่หลายคน และมีความรู้สึกว่าการอยู่ในหมู่คณะ เป็นสิ่งที่มีความสุขสนุกสนานก็จะไม่ตีตัวออกจากหมู่คณะ ครั้นเติบโตขึ้น อุบัติภัยรักหมู่คณะก็จะติดตามมา เป็นการฝึกให้รู้จักปรับตัว เข้าสังคมได้ดี (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ 2524:65)

นอกจากนี้ ยังมีโครงการวิจัยพัฒนารูปแบบสำหรับศึกษาระดับปฐมวัยของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบวิถีชีวิตไทย ซึ่งต้องการความต่อเนื่องเกี่ยวกับกระบวนการอบรมเลี้ยงดูในระดับปฐมวัย กับเด็กที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้น การวิจัยเรื่องนี้นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยของภาควิชาประถมศึกษา ที่จะได้สามารถมองเห็นแนวการสร้างกระบวนการต่อเนื่องของการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบวิถีชีวิตไทย พร้อมกันนี้ผู้วิจัยก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย จึงต้องการทดลองสอนหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อ

วัฒนธรรมไทยแก่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อันจะเป็นการบุกเบิกและ เริ่มต้นของงานวิจัยด้านการ
เรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดลองสอนหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้
สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย และที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่เน้น
ศิลปวัฒนธรรมไทย

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เนื้อหาวิชาที่นำมารวมเป็นเรื่องเดียวกันคือ เรื่องชุมนุมชน ซึ่งเป็น
เป็นหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรม
หลักในการสอนก็เป็นไปในแนวเดียวกัน ฉะนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุม
และกลุ่มทดลอง จึงไม่น่าจะแตกต่างกัน ส่วนในด้านการสร้างเสริมเจตคตินั้น ผู้วิจัยได้ใช้สื่อการ
สอนที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม กลุ่มทดลองผู้วิจัยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย อันประกอบด้วย
เพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย นิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน
คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพยนตร์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ
ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง ภาพขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และหุ่น มาสอนเรื่องชุมนุมชน
ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แต่กลุ่มควบคุมผู้วิจัยใช้สื่อที่ไม่เน้น
ศิลปวัฒนธรรมไทย มาสอนเรื่องชุมนุมชน ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
เช่นเดียวกับ กลุ่มทดลองผู้วิจัยจึงเชื่อว่า เมื่อการทดลองสอนสิ้นสุดลง นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ควร
จะมีเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกัน และสื่อการสอนที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยน่าจะสร้างเสริม
เจตคติต่อวัฒนธรรมไทยได้ดีกว่าสื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง "ชุมนุมชน" ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิตของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย และที่
ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของ
เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย และที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่
เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ของโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน รวม 50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัด เจตคติต่อวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมไทย และแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่ครอบคลุม เนื้อหา เรื่องชุมชน จำนวน 10 เรื่อง คือ

- 2.1 ชุมชน
- 2.2 สถานที่สำคัญในชุมชน (โรงเรียน)
- 2.3 สถานที่สำคัญในชุมชน (ตลาด)
- 2.4 การประกอบอาชีพในชุมชน
- 2.5 ผลผลิตในชุมชน
- 2.6 การปฏิบัติตนต่อเพื่อนบ้าน
- 2.7 การเดินทางติดต่อในชุมชน
- 2.8 การทำประโยชน์ในชุมชน
- 2.9 การรักษาความสะอาดและความสวยงามตามธรรมชาติของชุมชน
- 2.10 การทำตนให้เหมาะสม เมื่อตามผู้ใหญ่ไปตามสถานที่ต่าง ๆ

3. สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทดลองสอนนั้น เลือก เฉพาะ เพลงกล่อมเด็ก และเพลงไทย นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก การละเล่นและของเล่นไทย พื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพยนตร์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง หรือภาพชีวิตไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ

ภาพขนบธรรมเนียมประเพณีไทย พร้อมด้วยหุ่น สื่อ เหล่านี้จะช่วยให้นักเรียน เข้าใจบทเรียน ดียิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถสร้าง เสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ตลอดจนสามารถสร้าง เสริม เจตคติ ค่อดัชนีธรรมไทยแก่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยนำสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยดังกล่าวมาประยุกต์ ใช้ให้เหมาะสมกับแผนการสอนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ตามหัวข้อ เรื่องดังกล่าวแล้วในข้อ 2 ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย

1. วิธีการและขั้นตอนของการทดลองสอนหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อสร้าง เสริม เจตคติค่อดัชนีธรรมไทยแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการและขั้นตอนที่นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับแผนการสอนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยถือว่า วิธีการและขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติค่อดัชนีธรรมไทยของนักเรียน เป็นสิ่งที่วัดได้ด้วยแบบทดสอบและแบบวัด

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อศิลปวัฒนธรรมไทย หมายถึง วิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่แสดงออก และปรากฏความงามทางศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา วรรณคดี ดนตรี งานฝีมือ และงานช่าง ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย ซึ่งผู้วิจัยเลือกมาใช้เป็นสื่อการสอนในการทดลองสอนกลุ่มตัวอย่างประชากร มี 6 ประเภท คือ

1. เพลงกล่อม เด็กและเพลงไทย
2. นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก
3. การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน
4. คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพยนตร์ กลอน
5. ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง หรือ ภาพชีวิตไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และภาพขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
6. หุ่น

เพลงกล่อมเด็ก หมายถึง เพลงที่ชาวบ้านใช้กล่อมเด็กในสมัยก่อน เป็นคำคล้องจองที่ใช้คำธรรมดาสบายๆ แสดงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อเด็ก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทั่วไป

เพลงไทย หมายถึง เพลงที่มีเนื้อร้อง และทำนองเพลงไทยเดิม หรือเพลงที่แต่งเนื้อร้องใหม่ แต่มีทำนองแบบไทย

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง นิทานชาวบ้าน หรือเรื่องราวที่ชาวบ้านเล่าเรื่องสืบต่อกันมา เป็นเวลาช้านาน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติในท้องถิ่น และวิถีการดำรงชีวิตของไทย

นิทานชาดก หมายถึง เรื่องราวที่เล่าต่อกันมาในสมัยก่อน อันเป็นคำสอนที่เล่าเป็นนิทานสอนใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยกเป็นอุทาหรณ์สอนศีลธรรม ความประพฤติ ในทศชาติของพระพุทธเจ้า เช่น เรื่องพระเตมีย์ พระสุวรรณสาม พระเวสสันดร เป็นต้น

การละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง การละเล่นในชีวิตประจำวันของเด็กไทยสมัยก่อน เช่น โพงพาง รีรีข้าวสาร งูกินหาง ต่างกับการเล่นปกติ คือ มีคำร้องคำสัมผัสและทำนองในวิธีการเล่นอยู่ด้วย

ของเล่นไทยพื้นบ้าน หมายถึง ของเล่นที่เด็กไทยและพ่อแม่ของเด็กไทยได้ประดิษฐ์ขึ้น จากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และจากสิ่งแวดล้อมนำมาเล่นตามวิธีเล่นที่ฝึกฝนสืบต่อกันมา

คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงโดยมีสัมผัสคล้องจอง ที่ผู้วิจัยตัดตอนมาจากหนังสือมูลบทบรรพกิจ เพื่อประกอบการจัดกิจกรรมการสอน

สุภาษิต หมายถึง คำพูดที่กล่าวดีแล้วถือเป็นคติได้

คำพังเพย หมายถึง คำกล่าวที่กล่าวขึ้นเพื่อตีความหรือแสดงความหมายให้เข้ากับเรื่อง

กาพย์ หมายถึง คำร้อยกรองทั่วไปเป็นคำร้อยกรองทำนองฉันท์แต่ไม่นิยมครุหลุ

กลอน เป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่งใช้สำหรับขับร้อง หรืออ่าน มีลักษณะสัมผัสที่ไม่เหมือนโคลง ฉันท์และกาพย์

ภาพทศชาติ หมายถึง ภาพที่แสดงเรื่องราวของการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ในชาติต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นพระพุทธเจ้า

ภาพพุทธประวัติ หมายถึง ภาพที่แสดงประวัติของพระพุทธเจ้า

ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง หมายถึง ภาพที่แสดงความเป็นอยู่ เครื่องแต่งกาย การแสดงและการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ของคนไทยในสมัยก่อน มักเป็นภาพที่เขียนหรือวาดไว้สวยงามตามฝาผนังโบสถ์หรือกำแพงวัด

ภาพขนบธรรมเนียมประเพณีไทย หมายถึง ภาพวาด ภาพเขียน ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เช่น กิริยามารยาทแบบไทย การแต่งกายแบบไทย ฉากหลัง เป็นธรรมชาติและชุมชนคนไทย

หุ่น หมายถึง รูปจำลองจากคนหรือสัตว์คล้ายตุ๊กตา ที่มีกลไกสามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยการเข็ดหรือการชัก ใช้แสดงเป็นเรื่องราวได้ โดยการวาดหรือประดิษฐ์ ตกแต่งรูปร่างหน้าตาเป็นไปตามแบบไทย

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง ประสบการณ์กลุ่มหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนิน ชีวิตที่ดี

เจตคติต่อวัฒนธรรมไทย หมายถึง ท่าที ความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อวัฒนธรรมไทย แล้วแสดงออกมาในรูปของความชอบ ฟังพอใจ หรือไม่ชอบ ไม่ฟังพอใจ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง นักเรียนที่มีอายุ 6-7 ปี ซึ่งกำลังเรียนชั้น ประถมปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ในเขตกรุงเทพมหานคร วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหลักสูตร แผนการสอน เอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาการสอนเจตคติ และศึกษาสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ

2.1 แผนการสอนหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ชุมชน โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย 10 แผน

2.2 แผนการสอนหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ชุมชน โดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย 10 แผน

2.3 แบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย โดยใช้แนวคิดการสร้างแบบวัดเจตคติ จาก ดร.ไกรวิฑ์ ประมวลพฤกษ์

2.4 แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

3. การเลือกตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2527 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งสิ้น 50 คน ซึ่งโรงเรียนนี้มีนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนห้องที่ 3 เป็นนักเรียนที่เลื่อนขึ้นมาจากชั้นอนุบาลปีที่ 2 ส่วนอีก 2 ห้อง เป็นนักเรียนที่เข้าเรียนโดยวิธีจับสลาก ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างที่จับสลากเข้าเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 เป็นห้องทดลอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 เป็นห้องควบคุม ทั้งนี้ ได้คำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของเด็ก โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ซึ่งมีผลการเรียนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตใกล้เคียงกัน และมีอายุอยู่ในช่วง 6-7 ปี เช่นเดียวกัน

4. ผู้วิจัยทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย กลุ่มตัวอย่างประชากรก่อนผู้วิจัยทดลองสอน และหลังจากการทดลองสอนเสร็จสิ้นลง

5. รวบรวมและสรุปวิเคราะห์ข้อมูล

ความจำกัดของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย อาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุต่อไปนี้

เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการทดลองสอนหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ชุมชนชน โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแต่เพียงผู้เดียว คือนักเรียนทั้งชั้น เป็นเวลา 5 สัปดาห์ การสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามอย่างเต็มความสามารถแล้ว อาจปรากฏผลไม่เด่นชัด อันเนื่องมาจากระยะเวลาจำกัดของการวิจัย ซึ่งถ้าได้มีการสอนต่อเนื่องกันตลอดปี และต่อเนื่องกันไปทุกชั้นเรียน อาจปรากฏผลชัดเจนขึ้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบวิถีวัฒนธรรมไทย และนำมาปรับปรุงใช้ในการเรียนการสอนในการสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการนำสื่อและกิจกรรมแบบวิถีวัฒนธรรมไทย มาใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางให้ครูนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย